

**Why did printing arrive "late" in the Middle East?
A summary of the arguments**

Geoffrey Roper

CHRONOLOGY

ca.7th century: first printed texts in China

868: earliest dated printed book (*Diamond Sutra*)

10th century: first Arabic block-prints in Egypt

11th century: first printing with movable type in China

early 15th century: last Arabic block-prints in Egypt

mid 15th century: first printing with movable type in Europe, using a printing press, by Gutenberg

1486: first printed book to contain Arabic script, carved on a wood-block (Mainz: Reuwich)

1493: first book printed in the Middle East, a Hebrew law-book (Istanbul: Ibn Nahmias)

1514: first Arabic printed book, using movable type (Fano or Venice: Gregorio de Gregori)

1537/38: Arabic Qur'ān printed, with movable type, at Venice, for export to the Middle East

1706: first book printed with Arabic type in the Middle East, a Christian Psalter (Aleppo: Dabbās)

1729: first book printed by and for Muslims (Istanbul: Müteferrika)

ca.mid 19th century: printing became the normal method of transmitting texts in the Middle East

凡欲讀經先念淨口業真言

備唎 備唎

奉請除災金剛

奉請白淨水金剛

奉請紫賢金剛

金剛般若波羅蜜經

摩訶備唎

奉請辟曇金剛

奉請赤聲金剛

奉請大神金剛

備備唎

奉請黃腹求金剛

奉請定除厄金剛

如是我聞一時佛在舍衛國祇樹給孤獨園與大
比丘衆千二百五十人俱爾時世尊食時著衣持
鉢入舍衛大城乞食於其城中次第乞已還至本處
飯食訖收衣鉢洗足已敷座而坐時長老須菩提在大
衆中即從坐起偏袒右肩右膝著地合掌恭敬而
白佛言若有善男子善女人欲受持八四千萬那由

Diamond Sutra. China, dated 868 CE

Arabic block-print. Egypt, probably Mamlūk period.

Metropolitan Museum of Art, New York 1978-546-33

הרשעה אמת וברי אפודה מת או מת כמו או השילה אמתו
 והחזיקו בהן אחרים המזדקקים בפסייה קבו והמזדקקים
 בראשונה לא קבו בר שמת וזונו ועדים גרולים וקטנים
 ודבריו זכו וטענו ויצאו לחירות והקטני כל הקודם בהן
 וזה בר שטכזו וישאל את כפשו והיו עליו חובות כל מלו
 סטכזו מן הירושין ומן הקומות כגית גם מאלו שזכו ב
 סתן ואין בטחין מהן כלל כשנבעת היו רבים שהחזיקו סתן
 אחריו אחריו כפסד אין לו גוכין אשלתיו

רעו משפטי נחלה וירושה

אם כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו ומשי
 שאין לו בן מעבריים את הנחלה לבת וכל יוצאי ירכו כל ב
 בן קודמים לבת בן קודמת לאחר וכל יוצאי ירכו כל בת
 קודמים לאחרין ואין קודמין לאחרי האב וכל יוצאי ירכו כל
 אחין קודמין לאחריו האם והאב קודם לכל יוצאי ירכו
 כמות סרי נחלת כך הוא חי שמת כמו יורשו לא נחלה לו
 בן דרוזן אם יש לו זרע בן זכר או בן נקבה עד סוף כל הדי
 הדורות עומד בתקומו וירש הכל לא מוצא זרע לבן אם
 יש לו בת תירשמו לא מוצא לו בת דרוזן אם יש לו זרע
 בן זכר בן נקבה עד סוף כל הדורות יירש הכל לא מוצא
 לו זרע תחזור הירושה לאחריו של מת ואם אין אביו קיים
 תחזור לזרעו סתן אחי המת אם יש לו אח יירש הכל ואם
 אין לו אב הית זרעו עד סוף כל הדורות עומד בתקומו
 לירש לא מוצא לו אח ולא זרעו עד סוף כל הדורות לו מוצא לו אח ולא
 סתן אז לזרעו עד סוף כל הדורות לו מוצא לו אח ולא
 זרע מנכה תחזור הירושה לאב אביו של מת ואם אינו
 קיים חזרת לזרעו סתן אחי אב המת אם יש לו אחים או
 זרעם עד סוף כל הדורות ואם אין אחים לאבי המת ולא
 זרע מזה חזרת לאחות אב המת ולזרעו ואם אין אחות
 לאבי המת ולא זרע מזה חזרת לאב אחי אביו של מת וא
 לאחות אב אביו של מת ולזרעו ועל זה הדרך הנחלה יר
 ממשותפת לזרעו עד דרוזן ולעולם כשאין האב ולא זרעו
 ממשותפת דודי אחר למנעלה והזכרים זרעם עד עולם ק
 קודמים לבקבות כגון בנות אחי המת לאחות המת ובנות
 אחי אב המת לאחות אב המת דרוזן סתני לו שני בנים
 ומתו בחייו ואחד הביא שלשה בנים והשני לא הביא אלא
 בת אחת ואחר כך מת דרוזן לו בנים הללו מוטלים החי
 נכתב בן השני תנול חשבי סבל אחר עומד בתקום אביו ו
 לירש וכל וכן ודך זה חולקין לעולם סבל מי שמורים
 כשדיו ואין הירוש קיים אלא יירש הירוש ולאחר מכאן
 יירשם רכש ולפניו אין לו חלק בן אחר היחיד מוטל חלק ב
 החלק המרובים משפתת האם אינו קדימה משפתת שאין
 האם יורשת את בנה לשיך אחר מן האם אין יורשין זה
 את זה אלא כל אחד ואחד משפתתו יירש חותנו אב ה
 האיש יירש את אמו וכן הבת את אביה אם אין לה בן מדיכס
 בבכאי האם כמו בבכאי האב שפסיים יורשין אותה אלא

שהבן זרעו קודמין לבת אין הבן יורש לאמו כקבר להכי
 לאחר מן האב שאם מת בחייו ואחר כך מתה אין אומרי
 אילו היה חי עומד היה יורשה עכשיו כמי אם אין לו זרע
 אלא אחיו מאביו יעמדו בתקומו לירש אותה אלא אם יש
 לו זרע עומד בתקומו אלא אם אין לו זרע אין אחיו מאביו
 יורשין אותה אלא תחזור ירושה למשפתת אחיה וגם עד
 עובר כמי אמו אינו יורש את אמו אם מתה כשהיא חיה
 משפתת להחיל אחיו מאביו אלא אם ימתה האם בחייו
 ואחר כך מת הבן אשילו הוא קטן כן ימותו הוחיל נחי אר
 אחריה אשילו שעה אחת מוחל אותה ומחיל לאחריו מאביו
 כל הקרובים אשילו בעטירה יורשין כבשרין כיצד היה לו
 בן או חם ממוזר היה זה יורש כבשר וכן שאר כל היורשין
 אלא כמו משפחה וזויה אין יורשין אותה

רעו

החבור מוטלפי פסיים כבכאי אביו בן אם
 הניח בנים מרובים או מועטין נגלגל הוא מוטל פי פסיים
 באחד מן הבכאים ואילו שני החלקין חשובים לו כחלק א
 אחד וצריכים ליתקם לו שפיהם ביחד כאשר בארתי למ
 למנעלה ודוקא סבולר בחיי האב אלא אם נולד אחר מיתתו
 כגון שמת והיח אשתו מעוברת וילדה תאומים או סתני
 לו שתי פסיים ומת וקן מעוברות אין החבור מוטל פי פסיים
 ואם יוצא רוב פדמות בחיי האב הכי הוא כילו ומוטל פי כ'
 אעפ' שלא יח כל ראשו לאחר העולם כבוד סבולר טומטו
 ואחר כך נקרע ומצא זכר אינו מוטל פי פסיים דכעין
 שיהא זכר משעת לידה כבוד שילדה אינו ככל חלה חפי'
 שיצא רוב הנפל חי לאחר העולם זה סבולר אחרינו הוא ה
 כבוד לבחלה אלא כן תשעה הרגים שיצא ראשו חי אין ה
 הבא אחרינו כבוד לבחלה המפלת כמין בהמה חיה ועוף א
 אשילו שיצא בעוברת אדם או סבולר או פליא או שפיר מר
 מירוקם או שיצא העוברי ממוזקד באיבריו הסולר אחר מ
 מכל אחד האילו הוא כבוד לבחלה ואין צריך למיר המפלת
 שפיר מלא מים או מולא עומין או מלא דם או כמין רגים ש
 פקטים ורמזים המפלת לזרענים יום שהבא אחריהם ה
 הוא כבוד לבחלה יוצא דופן הנולד אחרינו אינו כבוד ל
 לבחלה הכבדה תלוייה טבל לשיכך אם אין לאב בנים אפי'
 כופא אשה פולרה כבר וילדה לו הוא כבוד לבחלה אלא אם
 היו לו בנים אשילו כפא אשה שלא ילדה מילדה אינו כבוד ל
 לבחלה פניו שחיי לו בנים בנותיו ומתגייר וכולד לו בנים
 אין לו כבוד לבחלה אלא ישראל שיש לו בן משפחה או גויה
 בן הנולד לו אחר כך הוא כבוד לבחלה היה הכבוד מוצר
 אשילו הכי מוטל פי פסיים ואין צריך למיר אם היה בן גר
 גרושה או בן חלטה סתם כבוד כגון סילר' שני פסיי ביחד
 ואין ירוע אינו ילדה תחילת אם הוכרו ולבסוף כתעברו כ
 פותבין הרשעה זה לזה ומוטלין אם הוכרו ולבסוף כתעברו כ
 הוכרו ומשגלם לא מהני לזו שיתקב הראשון זה לזה מי שלח
 שהתק אחר מיתת בעלה ב' הרשעים ונפלא וילדה לבקר ז'
 הרשעים ואין ירוע אם הוא בן הרשעים לראשון או בן ל'
 לאחריו מוטל בבכאי שני כשמוטל אלא חלק בכורה אין לו ח
 אשילו על ידי הרשעה שיתקב

Yaacov ben Asher
 Arba'ah Turim

Istanbul: Ibn Nahmias, 5254 [1493]

والحمد لله في إعلان وما يلوها والامانة
المستقيمة وقد روى الله وما يلوها
واطرو باريه ذلك اليوم **وكتامة**
القرائين مكملة بطلبات جميع
القرائين الاربين رضوك واحبوك
يا سيدي مع والدة الاله شك متك =
وخدمك اعطينا وتراف وارحمنا
كالحزنين ومحب البشر وذلك =
واربعين صورة برب ارحم يا من في
كل وقت وساعة **وكتامة** تقرأ في
نهر اطن شارو يعم مكملة بارك يا سيدي
اعطينا ايها السيد اذن منطلقين

••• الي النوح مكملة •••
وكان العراغ من باركة الشواغي
للباركة نهار التلاتا تاني عشر
شهر شتمبر يو سنة الف وخمسمائة
واربع عشر لسيدنا يسوع المسيح
لذكره **المجد امين** وهي ختم المظلم
غربتو ريو من بيت غريغوريس
من مدينة البنزقويه ختمت في مدينة
فان حتم **وكتامة** النبا بالهون
ماشك كرسي القرايس مار بطرس
الرسول هذينة رومان وجن فيه غلظ
بيته بصلح الله شانه بشفاعه السيد امين

سُورَةٌ لَمْ يَكُنْ تَمَانَ آيَاتِ مَكِّيَّةٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنْ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ
الْبَيْئَةُ رِيْعُولٌ مِنْ اللَّهِ يَتْلُوا كِتَابًا مُطَهَّرَةً فِيهَا كُتِبَ الْقِيَمَةُ وَمَا تَفَرَّقَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ الْأَمْسَ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيْئَةُ وَمَا أَمَرُوا إِلَّا ليعْبُدُوا
اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا حُنْفًا وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ
دِينُ الْقِيَمَةِ أَنْ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي بَارِحَتِهِمْ
خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ أَنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَئِكَ حَيْرُ الْبَرِيَّةِ جَزَاءَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ حَنَاتٌ عِذْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ اللَّهِ عَنِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَنْ يُرِيدْ اللَّهُ بِخَشْيَةِ رَبِّهِ

سُورَةُ الزَّلْزَالِ تَمَانَ آيَاتِ مَكِّيَّةٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا وَقَالَ الْإِنْسَانُ
مَا لَهَا يَوْمَئِذٍ تُخَذِّتُ أَخْبَارَهَا بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحِي لَهَا يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ

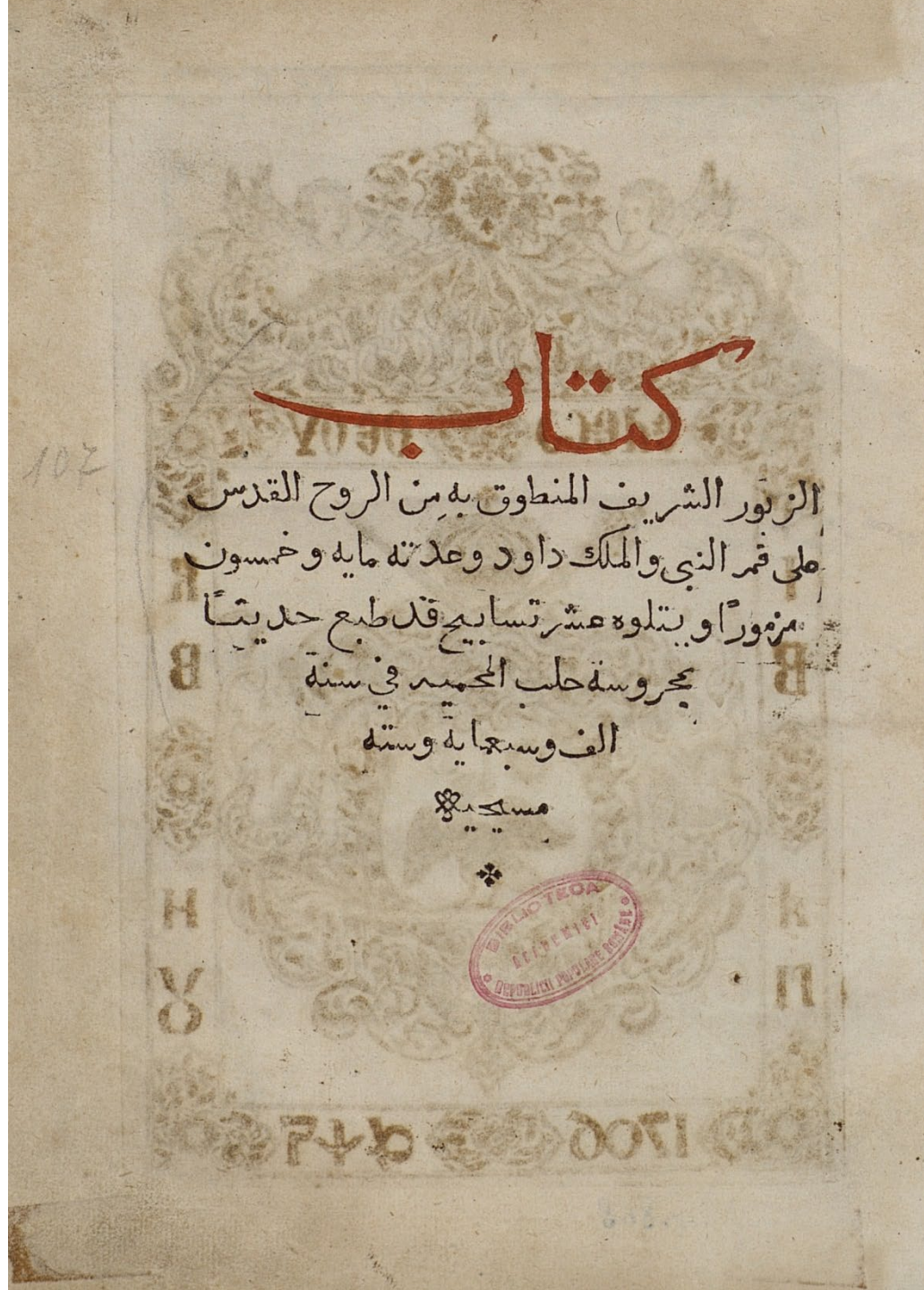
Qur'an.

Venice: Paganino
& Alessandro Paganini,
1537/38

Fig. 7. - C. [aa]₁v. Si notino le numerazioni delle Sure a margine, sempre di mano dell'Albonesi, in numeri arabi (78 e 79).

Kitāb al-Zabūr al-Sharīf
[Book of Psalms]

Aleppo 1706

صورت خطها ایون
صورت امر شریف

توحید و کمال اولنه

قدوة الاما اذ الایمان مکتوبی صدر اعظمی خلقا سندن سعید و در کاه معلوم متفرقه از ندرن ابراهیم زید
 مجد همتا واقع وقع هدایون واصل او یصن معلوم اولاک چون روابط دوام قیام قوانین دین و دولت و ضوابط
 قوم نظام ملک و ملت و ضبط و ربط تواریح و اخبار و حفظ و حراست معارف و آثار و کتب و کتب و صحیف
 و قید و محر رد و این لطفاً بیا به منبر و اشاعت انواع علوم و اطارات آثار فنون تکثیر کتب ابله مقدر ابد و کی
 مسلم و مقرر اولغه طلوع شمس وین عجدی و ظهور نباشه صحت ملت احمدی صلی الله تعالی علیه و ساندن بر
 علماء دین مبین و فضلاء محققین کثرهم الله تعالی الیوم الیوم ضبط و حمایت ایت قرآنیه و حفظ و ضیانت
 احادیث نبوی رسماً و معارف بقیته ایچون ندون صحیف و تفسیر کتب علوم و معارف ایلوب و کذلک لغات
 عربیه و فارسیه و معارف ایلو و حکیمیه و سایر فنون جز نبه و قواعد کلیه ضبط و فاده و تعلم و استفاده سی دخی
 کتب و تحریر و تدوین و تفسیر ابله حصول نذر اولغه نبل اجود تدوین و لغت و به و اجازت سعادت ابدیه ایچون
 تألیف کتب علیه و تدوین صحیف معارف جز نمیدن دخی عالی اولیوب لکن مروایم و اختلافات دوار و ایوام
 ابله جنکرت فتنه تکثیر و هلاکوری غیر ضروری و جلوت و ملک اندلسه جرمه افرغ استیلا سنده و سایر مواقع اولان
 حر و وقتال و خربق انتشار ناه اکثر صنمفات عرضه ضیاع و تلف اولغه الیوم ممالک اسلامیده قاموس
 و جوهری و لسان العرب و وان قولی و کتب تواریح و نسخ علوم ایلده دن جلد و صحیح کبیر اولان نسخ لازمه
 نادر و زمره کتاب و مستنسخینک دخی قصور همت و رخا و نلر ندرن نامشی باز مغر غرض ایلوب و یازد قاری
 نسخ دخی ضبط و خطادن عالی اولغه ندرت کتب و سقامت نسخ طلبیه علوم و رغبه معارف و فنونک
 حسرت و مشقتلر بنه باعث و یادی اولوب و اعمال صنایع دن بسمه صنعتی و جوهه نایره سکه حسنه ضری
 و روی محققه نکتین بین طبعی کبی رنوع کتایتدن عبارت و فن بسمده حصوله کلان کتیک عبارتین بیان
 ویر جلد کتابیاز فنون جمته بسمه فتنه بجه بیک جلد کتب صححه حصوله کله جکی غایبان اولوب قایل المشقه
 و کثیر المنفعه صنعتی غیره اولد بقی مفهومی حاوی بر رساله بلبلغه تألیف و انشا و منافع کثیره سن تعدیه
 و احصا و فنون مذکورده سزک مهارت نکر اولغه لوازم و مبصارتن اشترکاً کورب ندر اکر ایلکر ابله ایام سعادت
 اقران بوسعت غیر بیهنگ رای خفادن منصبه ظهورده جلوه کر اولسیله عامه اهل اسلامک الیوم القیام
 استجاب دعوات خیر بیل بنه عا و ایچون فقه و تفسیر و حدیث شریف و کلام کتابلر ندرن ماعد لغات
 و تواریح و طب و فنون حکیمیه و هیئت و آثار جغرافیا و ممالک و مسالک کتابلری باصلتی بانه اذن و رخصت
 پادشاهانی الحاس ایلکر ابله رساله مذکور اعلم العالم المتبحر بن افضل الفضلاء المتورعین بحر خار علوم شی
 و بنوع انوار مسأبل و فتوی و لابس لباس و روح و تقوی حال شیخ الاسلام و مفتی الانام مولانا عبد الله ادام الله
 تعالی فضا بله یارسال و بسمه صنعتنک مهارت ادعا ابدن زید لغت و منطق و حکمت و هیئت و یونلرک
 امثال علوم ایلده تألیف اولان کتابلرک حروف و کلانک صورتلر بی برز قباله نقش ابدوب اوراق اوزر بنه
 باصغله

باصغله اول کتابلرک مثالی بنی جمیل ابدن دین دین بیک بوجهه عمل کتایتیه مباشرتیه شرعاً رخصت
 و از میدردیو استفتا اولند فقه بسمه صنعتنک مهارت اولان کسنته بر صحیح کتابلرک حروف و کلانک برز قباله
 نقش ابدوب اوراقه بسمهله زمان قایلله بلا مشقه نسخ کثیره حاصله اولوب کتیر کتیر تخصیص اهل ابله کلک
 باعث اولور بوجهه فایده علمیه فی شئیل اولغه اول کسنته مساعده اولوب بر قاج عالم کسنتلر صورتی نقش
 اولان کتایتی صحیح ایچون تعیین بیور بلور ایلده غایت مستحسنه اولان امور دن اولور دیو ایتلر ایلو و ندرن
 ماعد اطهر رساله کف حکمت توأمی ابله هده جمله بل دور و فو فی بحر مستشرقین سلک مفر در و رض زحاری
 النبات و بحر و لکنه عذب فرات قاض و غیر فقیهس منده عبودن الاجر بی بان بکون مسقطا لوانه بر اعة القبول
 و موقعا لوانه نقاریض الفصول قاله در منشیه حیث بین مابین و احسن الیمان و هل جزء الاحسان لا الاحسان
 کلمات درى للمعانیله تقریض ایتکلله مولانا ی مشاران ایلک فتوای شریفقاری برز قباله مساعده اهل ابله اوزرانی
 قلوب و صورتی نقش اوله جق لغت و منطق و حکمت و هیئت و یونلرک امثال علوم ایلده تألیف
 اولان کتابلردن صورتی نقش اوله جق کتایتی صحیح ایچون علماء محققین و فضلاء مدققین
 علوم شرعیه و فنون ایلده مهارت کامله لری اولان اقبی قضاة المسلمین سابقا استابول قاضی
 مولانا اصق و سابقا سلانیک قاضی مولانا صاحب و سابقا غلطه قاضی مولانا اسعد زید
 قضا بلهم و مشایخ کرامدن قدوة العلماء المحققین قاسم یاشام اولو کله سبی شیخ مولانا موسی
 زید علم ما مورو تعیین اولتشار در ایلدی ذکر اولان کتابلرک لغت و منطق و حکمت و هیئت و یونلرک
 امثال علوم ایلده تألیف اولان کتابلردن صورتی نقش اوله جق کتایتی مولانا ی موی الیوم صحیح
 ایتدر کدن صکره وجه مشروح اوزر صنعت مرقومه فی معیت ایله عمل و یو وجهه کتب مذکورنک
 تکثیر بنه جدا و فی ایلوب لکن صنعت مرقومه ابله حصوله کلان کتایتیه اولوق اوزر
 زیاده اهتمام و ضبط و خطا و انقید لغات انقال بله سر شوبله بله سر علامت
 شریفه اعتماد قاله سر تحریری واسط ذی القعدة سنه تسع
 و تکتین و ماله و الف عظام الحر و س
 قسطنطنیه
 صورت فتوای شریفه
 بسمه صنعتنک مهارت ادعا ابدن زید لغت و منطق و حکمت و هیئت و یونلرک امثال علوم ایلده تألیف
 اولان کتابلرک حروف و کلانک صورتلر بی برز قباله نقش ابدوب اوراق اوزر بنه بسمه ابله اول کتابلرک
 مثالی بنی جمیل ابدن دین دین بیک بوجهه عمل کتایتیه مباشرتیه شرعاً رخصت و از میدردیو ایتلر ایلو و ندرن
 الجوا
 بسمه صنعتنک مهارت اولان کسنته بر صحیح کتابلرک حروف و کلانک برز قباله
 قایلله بلا مشقه نسخ کثیره حاصله اولوب کتیر کتیر تخصیص اهل ابله کلک باعث اولور بوجهه فایده علمیه فی
 مشئیل اولغه اول کسنته مساعده اولوب بر قاج عالم کسنتلر صورتی نقش اولان کتایتی صحیح ایچون تعیین
 بیور بلور ایلده غایت مستحسنه اولان امور دن اولور کتینه عبد الله الفقیر عفی عنه

Possible reasons for the late arrival

1. Cultural & religious

Muslim backwardness

Oral tradition; personal transmission of texts

Aesthetics; attachment to Qur'anic calligraphy

Segmenting Arabic script – sacrilege?

Printing the name of God – sacrilege?

Fears of impure substances used in printing

2. Technical

Difficulties of creating and setting Arabic movable types

Difficulty of reading “flat” lines of typeset Arabic

3. Social & political

Undermining authority of 'ulamā'

Livelihoods of scribes

Alleged Ottoman ban

Illiteracy

Isolation

4. Economic

Expense of investments in presses and type-founts

5. Lack of necessity

Ottoman, Safavid & Mughal empires successful *without* printing

Supply of MSS texts adequate

وَفِي إِذْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ وَالَّذِينَ أُنذِرُوا أَنْ يُكْفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ بِمَا عَمِلُوا قَدِيرٌ ۝ وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ۝ وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهم بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلًا ۝ وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا ۝ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ۝ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهُمَا شَيَّاخُوهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ۝ فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءًا نَأْكُلْهُمَا نَمْسِكُ مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ۝ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُبْرَ وَمَا أُنشِئُهُ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ ذُكِرَ ۝ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ۝ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبِغُ فَاذْمَعْنَا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا ۝

ب

عش

فوجدنا

فَوَجَدْنَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ۝ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَعْبَكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَني مِمَّا عَلَّمْتَ رُسُلَكَ ۝ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝ وَكَيْفَ نَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ نَحْتِجْ بِهِ خُبْرًا ۝ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ۝ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أَحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ۝ فَاذْهَبْ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي إِذْ يَرْكَبُ السَّفِينَةَ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا أَمْرًا ۝ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝ قَالَ لَا تُؤَاخِذْني بِمَا نَسِيتُ وَلَا تَزِرْ وَفَيْئِي مِنْ أَمْرِي عَسْرًا ۝ فَاذْهَبْ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي إِذْ يَرْكَبُ السَّفِينَةَ فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنِي بِمَا نَسِيتُ وَبِعَيْرِ نَفْسِي لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نَكِرًا ۝ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ

Qur'ān, Ottoman, dated 1175 [1761/62]
Columbia University Library, Burke Arabic MS 4

Ma y-sh-dj ha	s-kh isolé.	s-ha isolé.	s-dj isolé.	sch-m final.	sch-m médial.	sch-m initial.	sch-kh final.	sch-ha final.	sch-dj final.	s-kh-m initial.	s-ha-m initial.	s-dj-m initial.	s-kh médial.	s-ha médial.	s-dj médial.	y-y isolé.	y-y final.	y-ha-m médial.	y-sh final.	
Ma n-dj-ha ha	s-kh final.	s-ha final.	s-dj final.	sch-kh-m initial.	sch-ha-m initial.	sch-dj-m initial.	sch-kh médial.	sch-ha médial.	sch-dj médial.	s-ha-dj isolé.	s-dj-ha isolé.	s-dj-dj initial.	s-kh initial.	s-ha initial.	s-dj initial.	n-y isolé.	n-y final.	n-ha-m médial.	n-sh final.	
Ma	s-kh médial.	s-ha médial.	s-dj médial.	sch-kh-dj isolé.	sch-ha-dj isolé.	sch-dj-dj isolé.	sch-kh initial.	sch-ha initial.	sch-dj initial.	s-kh-ha initial.	s-ha-ha initial.	s-ha-dj initial.	kh-y isolé.	ha-y isolé.	dj-y isolé.	t-y isolé.	t-y final.	t-ha-m médial.	t-sh final.	
Ma	s-kh initial.	s-ha initial.	s-dj initial.	sch-kh-ha initial.	sch-ha-ha initial.	sch-ha-dj initial.	s-y isolé.	s-m isolé.	s-kh isolé.	s-ha isolé.	s-dj isolé.	kh-m isolé.	ha-m isolé.	dj-m isolé.	t-y isolé.	t-y final.	t-ha-m médial.	t-sh final.		
Ma b-ha-dj ha	sch-y isolé.		sch-m isolé.		sch-kh isolé.	sch-ha isolé.	sch-dj isolé.	s-m final.	s-m médial.	s-m initial.	s-kh final.	s-ha final.	s-dj final.	kh-m initial.	ha-m initial.	dj-m initial.	b-y isolé.	b-y final.	b-ha-m médial.	b-sh final.
Ma	y-m isolé.	y-m final.	y-m médial.	y-m initial.	y-kh-m initial.	y-ha-m initial.	y-dj-m initial.	y-kh isolé.	y-ha isolé.	y-dj isolé.	y-kh final.	y-ha final.	y-dj final.	y-kh médial.	y-ha médial.	y-dj médial.	y-kh initial.	y-ha initial.	y-dj initial.	y-sh isolé.
Ma	n-m isolé.	n-m final.	n-m médial.	n-m initial.	n-kh-m initial.	n-ha-m initial.	n-dj-m initial.	n-kh isolé.	n-ha isolé.	n-dj isolé.	n-kh final.	n-ha final.	n-dj final.	n-kh médial.	n-ha médial.	n-dj médial.	n-kh initial.	n-ha initial.	n-dj initial.	n-sh isolé.
Ma	ts-m isolé.	ts-m final.	ts-m médial.	ts-m initial.	ts-kh-m initial.	ts-ha-m initial.	ts-dj-m initial.	ts-kh isolé.	ts-ha isolé.	ts-dj isolé.	ts-kh final.	ts-ha final.	ts-dj final.	ts-kh médial.	ts-ha médial.	ts-dj médial.	ts-kh initial.	ts-ha initial.	ts-dj initial.	ts-sh isolé.
Ma	t-m isolé.	t-m final.	t-m médial.	t-m initial.	t-kh-m initial.	t-ha-m initial.	t-dj-m initial.	t-kh isolé.	t-ha isolé.	t-dj isolé.	t-kh final.	t-ha final.	t-dj final.	t-kh médial.	t-ha médial.	t-dj médial.	t-kh initial.	t-ha initial.	t-dj initial.	t-sh isolé.
Ma	b-m isolé.	b-m final.	b-m médial.	b-m initial.	b-kh-m initial.	b-ha-m initial.	b-dj-m initial.	b-kh isolé.	b-ha isolé.	b-dj isolé.	b-kh final.	b-ha final.	b-dj final.	b-kh médial.	b-ha médial.	b-dj médial.	b-kh initial.	b-ha initial.	b-dj initial.	b-sh isolé.

الحمد لله حمدا يليق بجلاله و صلي الله

علي سيدنا محمد و آله

و بعد فاني لما طالعت الكتب المولفة في البلدان
و نواحي الارض من الجبال و البحار و غيرها
لم اجد فيها كتابا موفيا لعرضي فمن الكتب التي
وقعت عليها في هذا الفن كتاب ابن حوقل و هو
كتاب مطول ذكر فيه صفات البلدان مستوفيا غير انه
لم يضبط الاسماء و كذلك لم يذكر الاطوال و العروض فصار
غالب ما ذكره مجهول الاسم و البقعة و مع جهل ذلك لا
تحصل فائدة تامة و كتاب الشريف الانريسي في الممالك
و المسالك و كتاب ابن خرداذبة و غيرها و جميعهم حذوا
حذوا ابن حوقل في عدم التعرض الي تحقيق الاسماء و الاطوال
و العروض و اما الزبيجات و الكتب المولفة في الاطوال و
العروض فادها عربة عن تحقيق الاسماء و عن ذكر صفات
المدن و اما الكتب المولفة تصحيح الاسماء و ضبطها
مثل كتاب الانساب للسمعاني و المشترك لياقوت الحموي

بغ. ٢٠٠. النبي

الا ٢

لم ٢

هما ٢

الاسامي ٢

في ٢

و

Abū 'l-Fidā

Chorasmīæ et Mawaralnahræ

London 1650

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِسْمِ تَعِينِ

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين محمد واله وصحبه اجمعين اما بعد استبوع عبد حفيظ
كثير التصبير المحتاج الى اللطف الرباني محمد بن مصطفى الوافي غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه وقتنا
مدار تحصيل علوم دينيه واساس تكميل احكام شريعت نبويه معرفت اوضاع الفاضل عريبه اولوب بيان
لغته احتياج تام مشاهد قلديسه وكتب لغتدن صحاح جوهرى فحول علما وجمهور فضلا قنتنه مقبول
ومسلم اولدوغى متفق عليه اولديسه تنه كيبورلشدر شعر ليس صحاح الجوهرى لاصحاح الجوهر بل هو بحر
ذهب مواجه من درر ولكن عبارت لطيفه سى اسلوب بلغا وطرز عربى اوزن اولغين نقلنه متصدى
اولان بعض شرح اكر اخترى واكر صاحب صراح اخذوا دانسته خبط وخطادن خالى اولديسه دليله مكه
بغنايه الله تعالى وحسن توفيقه ذكر اولنان كتاب مستطابى لسان تركيه تبدل بل بدوب ترجمه قيل تا كه سهل
التعاطى اولوب مبتدى ولنترك سرعته ذعائنه باعث ومستعد اولنلره نوح بلا تعجب مورث اوله واسال الله ان
يعصم قديمى من الرزق والزبل ويحفظ قلمى عن الخطاء والخطا انه ولى العصمة والسداد وعليه التوكيل والاعتماد
مقدمه الكابى طالب تحصيل علوم عريبه وراغب تكميل معانى لغويه شوبله معلوم اولاكه استبوع مقدمه
فصلين وزره ترتيب اولشدر فصل اول افعال وافعاله متعلق اولن احوال بياننده درو فصل ثابى اسما وصفائك
جمعى نه وجهه كلور انك بياننده در الفصل لاول فى بحث الافعال معلوم اولاكه كلام عريبه قن بر كلده انك
فعل ماضبسى مفتوح العين اولسه غالب بودر كه مضارعى مضموم العين اولور يا خود مكسور العين اولور واكر
مضموم العين اولور سه خالى دكلدر كه يا متعدى يا خود لازم اوله متعدى اولور سه مصدرى غالبا فعل وزنى
اوزن كلور نصر بنصر نصر اكبى واكر لازم اولور سه فعول وزنى اوزره كلور دخل بدخل دخولا كى واكر
مضارعى مكسور العين اولور سه اكر متعدى مصدرى كير و فعل وزنى اوزره كلور ضرب بضر بضر اكبى
واكر لازم ايسه فعول وزنى اوزره كلور جلس يجلس جلوسا كى واكر ايكسند دى مفتوح العين اولور سه
متعدى سنده كذلك فعل وزنى اوزره كلور قطع بقطع قطع اكبى لازمند فعول وزنى اوزره كلور خضع يخضع
خضوعا كى واكر كلده نك ماضبسى مكسور العين اولور سه مضارعى مفتوح العين اولوب متعدى اولور سه
مصدرى كير و فعل وزنى اوزره كلور فهم يفهم فهم اكبى واكر لازم اولور سه فعل وزنى اوزره كلور فحتمنله طرب
طربا كى و كاه اولور كه سلم سلامة وصدى وصدى وزنى اوزره دى كلور واكر ماضبسى مضموم ايسه مضارعى
دى مضموم العين اولوب مصدرى يا فعالة وزنى اوزره كلور فتح فائله طرف طرفه كى يا خود فعولة وزنى
اوزن كلور ضم فائله سهل سهولة كى وماضى ومضارعك مكسور العين اوليسى نادر اولغين انك غالبه بناء كن
مصدر بنه تعرض اولتيوب محلى دوستد كچه اشارت اولشدر الفصل الثانى فى بحث الاسماء معلوم اوله كه صاحب

الصحيح

Possible reasons for the late arrival

1. Cultural & religious

Muslim backwardness

Oral tradition; personal transmission of texts

Aesthetics; attachment to Qur'anic calligraphy

Segmenting Arabic script – sacrilege?

Printing the name of God – sacrilege?

Fears of impure substances used in printing

2. Technical

Difficulties of creating and setting Arabic movable types

Difficulty of reading “flat” lines of typeset Arabic

3. Social & political

Undermining authority of 'ulamā'

Livelihoods of scribes

Alleged Ottoman ban

Illiteracy

Isolation

4. Economic

Expense of investments in presses and type-founts

5. Lack of necessity

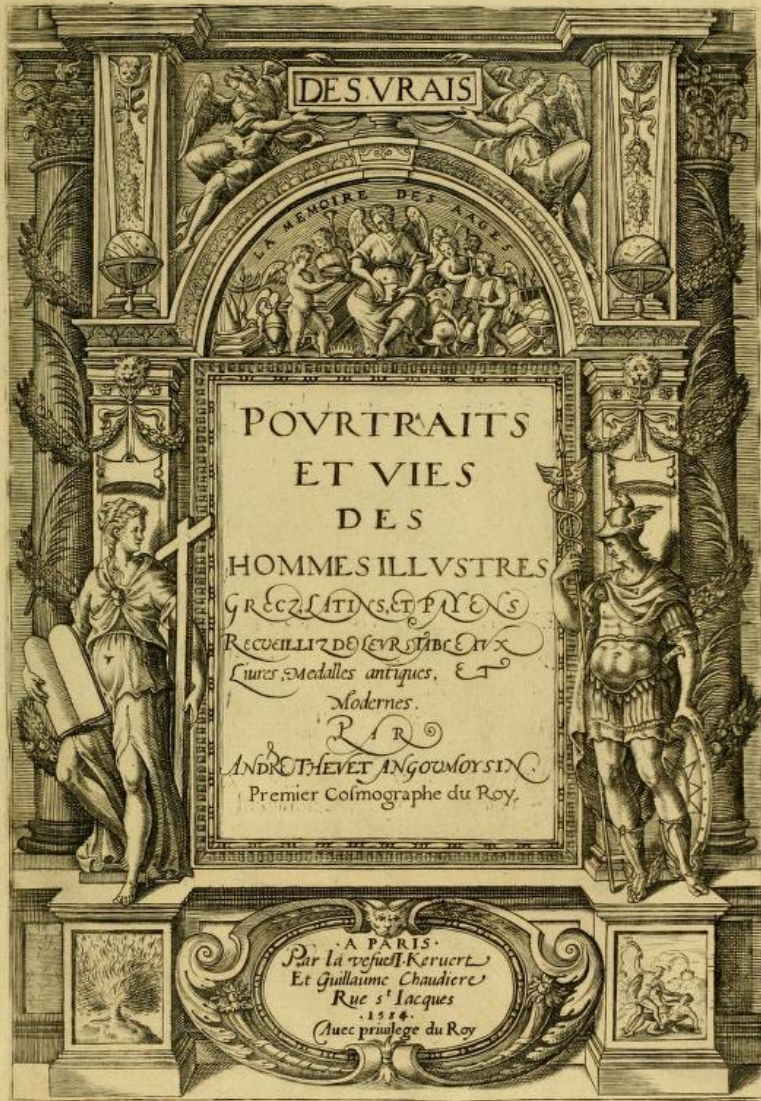
Ottoman, Safavid & Mughal empires successful *without* printing

Supply of MSS texts adequate

Ziyaeddin Ahmed: **Arzuhalci** [The Petition Writer], 1898
Oil on canvas, 58x70 cm.
Askeri Müze, İstanbul

TROISIEME TOME

THEVET 1584

l'Imprimerie il ne faiçt mentiõ qu'elle fust en vsage. Ce qui m'en rēd
plus assure est que les Grecs, Armeniēs, Mingreliās, Abissins Turcs
Perfiens, Mores, Arabes & Tartares n'escriuent leurs liures qu'à la
main. Ce qu'entre autres les Turcs ont pratiqué par l'ordonnance de
Baiazeth, secong du nom, leur Empereur, publiee l'an quatorze cens
quatre vingt & trois, portant deffenses, sur peine de la vie de n'vsfer
de liures imprimez : laquelle ordonnance fut confirmee par Selin,
premier du nom, son fils l'an mil cinq cens quinze. Dauantage, estant
en Egypte, i'ay veu plusieurs tablettes longues en façon de liures, &
des escorces de Palmiers si bien escrites, que l'on eut iugé auoir estē
imprimees : & d'ailleurs les marchans, qui viennent des Indes par la

هدیه صورت امر بادشاه اسلام السلطان ابن السلطان

السلطان مراد خان

مفاخر الامراء الكرام مراجع الكبراء الفخام اولو القدر والاحترام
المختصين بمزيد عناية الملك العلام ممالك محروسه وواقع اولان سنجاق
بكلري وقبودانلردام عزهم ومفاخر القضاة والحكام معادن الفضائل
والكلام ذكر اولنان يرلرده اولان قاضيلر زيد فضلهم توقيع رفيع همايون
واصل اوليحيق معلوم اولانه ممالك محروسه تجارت ايدن افرنج
تاجرلرندن دارندكان فرمان همايون برانتون وان راسپوولد بانديني
نام بازرگانلر دركاه معلومه كلوب ولايت فرنكستاندن تجارت ايجون
بعض متاع وعربي وفارسي وتوركي باصها بعض معتبر كتابلر ورساله لر
كنوروب ممالك محروسه كنده واصلر زنده ببع وشرا ايدر لر ايكن
بعض كسسه لر يولده وايزده واسكاه ومعبرلرده فضولي يوكلرين ييقوب
دنكلرين بوزوب ايجندن بكنده وكلري اقشه وساير امتهه قسمي اجه
سوز وجزوي بها ايله جبرالوب وسزده عربي وفارسي كتابلر نيلرديو
تجارت ايجون كنور دوكلري جميع كتابلرني اللرندن الوب بها سن
ويدر محبوب وكنده وكر وكابللرينك وادميرينك ببع وتجار تالرينه مانع
اولد قلرين بلدروب من بعد امن وامان اوزره كلوب كپدوب كنده
حاللر زنده تجارت اتدوكلر زنده بفرده دخل المبوب منت ورحمانا
متاعلري القموب ويوكلري بوز محبوب منع اولمق بابنده حكم همايونم
طلب اتدوكلري اجلدن بپوردم كه حكم شريعه هر قنكر ك تحت
حكومتنده داخل اولور لر ايسه يولده وايزده ومنازل ومراجلده
واسكارلر ومعبرده كنده واصلر زنده امن وامان اوزره ببع وشرا تجارت
ايدر لر كن خارجلدن بفردي متاعلرينه دخل اتدو محبوب وصاحبينك
رضاسي اولمدين جبرال برنسنه لرين اول مقوله كتابلرين غصب
اقدرمبوب هر نه الور لر ايسه حسن رضاليله ببع ايدرلردن بتمار
ذكر بها لريله الودوب اجه سوز وياكسوك بها ايله جزو بدن وكبدن
برنسنه لرين الودرمبوب من بعد مذكوران بازرگانلره وكابللرينه
وادميرينه شرع شريفه وعهد نامه همايونه مخالف اصلا و قطعاً كسسه دخل
وتجاوز اتدومبه سز ممنوع اولمبوب عناد و مخالفت ايلينلري اسمها
لريله يازوب عرض ايليه سز بو حصوص ايجون تكرار شكايت
اتدومبه سز شويله بلسز وبعد اليوم بو حكم شريفني اللر زنده ايغا
ايدوب علامت شريفه اعتماد قلاسر تحريري او ايل ذي الح سنة
ست وتسعين وثمانه

Naṣīr al-Dīn al-Ṭūsī

Taḥrīr uṣūl li-Ūqlīdis
[Recension of the *Elements* of Euclid]

Rome 1594

Appendix: Edict of Sultan Murad

Possible reasons for the late arrival

1. Cultural & religious

Muslim backwardness

Oral tradition; personal transmission of texts

Aesthetics; attachment to Qur'anic calligraphy

Segmenting Arabic script – sacrilege?

Printing the name of God – sacrilege?

Fears of impure substances used in printing

2. Technical

Difficulties of creating and setting Arabic movable types

Difficulty of reading “flat” lines of typeset Arabic

3. Social & political

Undermining authority of 'ulamā'

Livelihoods of scribes

Alleged Ottoman ban

Illiteracy

Isolation

4. Economic

Expense of investments in presses and type-founts

5. Lack of necessity

Ottoman, Safavid & Mughal empires successful *without* printing

Supply of MSS texts adequate

Why did printing arrive "late" in the Middle East?

Maybe because it was not needed earlier

The End

Thank you for listening

Geoffrey Roper
May 2016